D·N
4/9 1955

Krig eller slaveri

För tjugu år sedan gick en våg av pacifism över västdemokratierna. Oxfordstudenterna förklarade med stor majoritet att de inte under några förhållanden var beredda "att slåss för konung och fosterland"; det engelska socialistpartiet tog avstånd från varje krig, även försvarskrig, utom på Nationernas förbunds order; också högerpolitikerna var, trots insikten om den växande faran från nazism och fascism, alltför rädda att förlora sin makt för att ställa rustningskrav. I Frankrike var läget likadant. Det mest markanta uttrycket för parollen "fred till varje pris" kom från lärarkongressen i Lille i juli 1936 — representerande 800.000 lärare — som resolverade att "slaveri är att föredra framför krig... vi kan återhämta oss från slaveri, men aldrig från krig". I Amerika härskade den isolationism som trodde på stillhet, trygghet och framsteg bakom oceanernas vallgravar. I Sverige röstade vid 1932 års socialdemokratiska partikongress 40 procent av representanterna för omedelbar isolerad avrustning, och med all säkerhet stod en majoritet av partiet principiellt på denna linje. Det var några klartänkta och modiga ledare, främst Per Albin Hansson och Rickard Sandler, som lyckades hindra kongressen att godta kravet att Sverige ensamt och ovillkorligt skulle slopa allt militärt försvar.

En stark och uppriktig längtan att undvika krig och en förvirrad och tanklös benägenhet att identifiera avrustning med fred var bakgrunden till dessa stämningar. Men alldeles särskilt framträdde synpunkten att krig i framtiden skulle bli så fruktansvärda att det under alla förhållanden var bättre att ge efter än att strida. Ett krig skulle betyda den västerländska civilisationens undergång, återvändandet till ett naturtillstånd i elände; var inte då, sade sig många som de franska lärarna, slaveri att föredra framför krig. Den rena illusionismen fick vingar av längtan och skräcken: Sverige kunde, om det avrustade, bli ett exempel som stormakterna följde, anförde hederliga och aktade svenska politiker.

Dessa uppfattningar blev hårt kritiserade, om också till en tid utan framgång. I England, där av skilda skäl den ideologiska konflikten kanske var skarpast, uppträdde två utanför den styrande kretsen stående konservativa, Amery och Churchill, som vedersakade framför andra. Man måste rusta för att kunna stå diktaturerna emot, ytterst alltså för att bevara freden. Företalningen av civilisationens undergång genom ett krig var produkten av en propaganda som i själva verket var ett hot mot kulturens bestånd. Krig är ohyggliga, yttrade Amery i ett tal, men sannolikt är de mindre ohyggliga nu än i äldre tider. "Det är de utdragna krigen som förstör civilisationen... Om blott stridavgrunden och flygplanet både nått sin nuvarande utveckling år 1914, både mycket av blodsutgjutelse, elände och ekonomisk olycka besparats världen."

Vart ledde västmakternas tveksamma, till stor del av de starka pacifistiska stämningarna bestämda politik? Enligt många, bland dem Churchill, ledde den till krig. Temat i första delen av Churchills memoarverk om andra världskriget är "hur de engelsktalande folken genom sin brist på klokhet, sin sorglöshet och sin godtrogenhet tillåt de onda att rusta upp". Ett krig skulle, det är tanken, ha kunnat avvärjas om man sett läget realistiskt, i tid rustat sig till försvar och tvingat de aggressiva att göra halt. Säkert är att den förda politiken gjorde eftergifter naturliga eller oförsiktiga, att den eggade nazism och fascism att fortsätta med hotelser och angrepp, att dess följd var så svåra nederlag i början av kriget att hela Europa syntes vara prisgivet åt de allierade tyranniernas. En viss upprustning kom emellertid till stånd redan före kriget, motstånd blev möjligt, och på grund av en rad samverkande omständigheter blev detta motstånd segerrikt. Krigets resultat blev långt mera fruktansvärda än Amery tänkt sig, men än mindre sannapådda visade sig de som talat om kriget såsom kulturens undergång; just att de nya tekniska stridsmedlen var mindre avgörande än man beräknat möjliggjorde kriget långvarighet och den stora blodsutgjutelsen. Nazismens och fascismens hot slogs tillbaka; i stället kom ett annat hot, kommunismens, närmare.

Vad som här skall fastslås är att nu, tjugu år efteråt, alla demokrater anser att Churchill och Amery i stort sett förebrådde den riktiga politiken, att Oxfordföreningen, de franska lärarna, de engelska och svenska avrustningsivrarna hade fel. Och när vi anser detta menar vi också att kriget, försvarskriget, trots allt var bättre än kapitulation. Det sägs visserligen ofta att krig inte löser några frågor, att det aldrig leder till något definitivt och positivt, att fred alltid är bättre än krig. Detta är naturligtvis riktigt i största allmänhet, någon ordnad och trygg värld framkom inte ur det andra världskriget, det hade varit bättre om angriparna kunnat betvingas utan krig. Men dessa självklarheter är inte hindra någon att erkänna att vi är glada över att västdemokratierna gjorde motstånd, att de förvarg krig framför slaveri. Kriget löste inte världsproblemen, långt därifrån, men det hindrade den lösning som bestod i ett nazistisk-fascistiskt världsvälde och den nationella och politiska frihetens utplånande.

Det dilemma som ledde till debatter och motsättningar inom demokratierna för tjugu år sedan framträder ännu skarpare i dag. Hur vi ställer oss och bör ställa oss i själva principfrågan förtjänar att diskuteras utan att svårigheterna undviks eller suddas ut.

Genom valet av hr Ståhlberg har man förmodligen lyckats skapa en vänligare sinnesstämning inom Landsorganisationen, en för regeringen önskvärd anda efter de slitningar som förekommit under hr Skölds finansministertid.

Hr Lange fick nu i stället övergå till handelsministerposten. Det vore en vinst om genom detta arrangemang samordningen av handelsfrågor och allmänna internationella ekonomiska förhandlingar, under hr Hammarskjölds tid förlagd till utrikesdepartementet, nu kunde åga rum inom handelsdepartementet.

De tre ministrar som flyttats om har allmänt ansetts vara från administrativ synpunkt duganda på sina tidigare respektive poster. Hur de kommer att klara de nya arbetsuppgifterna får efter hand visa sig. Men givet är att omröderingen — också bortsett från att den långsiktigaste ministerna lämnat regeringen — till en tid kommer att innebära en försvagning. På tre av de viktigaste posterna inom en regering, försvagad genom den sammanhållande kraftens avgång och med en statsminister som mer är regeringens ombudsman vid valmöten än dess ledare, sätter nu inför de speciella uppgifterna inom respektive departement oerfarna personer.

Att hr Lindholm från Sandviken kunnat utses till minister är hälsnadsväckande och utmanande. Hans kunnighet i lönefrågor må vara aldrig så stor. Men det uppträdande som hr Lindholm tillåtit sig i den s. k. Lifaeoaffären — halvsanningar, insinuationer och beskyllningar mot utomstående samt åberopande av påstående från icke namngivna personer som "bevis" — är något av det mest kompromitterande som förekommit i riksdagen. Men för den statsminister som lätt ett av högsta domstolen i ett allvarligt skattemål fällt stataråd sitta kvar, som i debatten om våra rättsfrågor intagit en egendomlig, undanglidande hållning har det uppenbarligen inte förrelegat något hinder att utse hr Lindholm till statsråd.

Nästan otroligt tanklösa generaliseringar

rörande staternas utrikespolitik görs gäng efter annan i Aftontidningen. I går skrevs:

"Varje land för en utrikespolitik avsedd att tillgodose dess egna intressen. Bara amatörer, känslodrivare och hyckerier tror att det förhåller sig annorlunda, att någon sorts universella ideella och moraliska hänsyn spelar någon roll... Det kan uppstå situationer då vi kan samarbeta med tyranner eller anerkännera, allt eftersom det passar oss."

Naturligtvis kan det tänkas förhållanden då stater med i mycket motsatta idéer och intressen samverkar mot en tredje stat eller statsgrupp; det har vi exempel på under världskriget. Men att påstå att vi lika väl allierar oss eller samarbetar med ett nazistiskt Tyskland eller ett kommunistiskt Ryssland som med stater inom samma ideell och kulturkrets, att vår politik alltså är helt oberoende av det svenska folkets demokratiska och humanitära uppfattning, det är lika dumt som omstånd-digt.

PRESSGRANNAR

Regeringsombildningen, som är den mest omfattande sedan 1951 års koalition kom till, bär tydligt spår av regeringschefens önskan att säkra fortsättningen av den politiska linjen, motverka ensidig specialisering inom statsrådskretsen, och begagna tillfället att knyta kontakten fastare med den socialdemokratiska riksdagsgruppen, skriver Morgon-Tidningen (s):

En opposition, som gjort det bekant för sig genom att knyta kritiken av den ekonomiska politiken till nyvonnamn, i första hand finansministrarnas, kommer däremot att bli berövken. Och den allmänhet, som till äventyrs trott på oppositionens bedyranden att en annan finansminister skulle innebära en annan ekonomisk politik, kommer att finna att Strings namn i det avsedet inte gör någon ändring. Det finns så mycket mindre anledning att vänta sig någon ändring i politiken som just de åtgärder, för vilka Sköld, sedan i söndags nära nog helgonförklarad i borgerlig press, nyss fick uppbära så mycken smickrande från oppositionens sida, bidragit till att ge svensk ekonomi ett bättre läge än den haft på länge. Skölds val av tidpunkt att gå kunde i det avseendet inte ha varit skickligare.

Jämfört med föregångarna, Wigforss och Sköld, saknar hr Sträng den säkerhet som en grundlig ekonomisk kunskap ger, framhåller Västmanlands Läns Tidning (fp):

Denna osäkerhet har han hittills sökt täcka genom ett något svassigt och flashigt bruk av svenska språket, när han behövt ge sig in i besvärligare ekonomiska argumenteringar. Nu måste de ersättas av något fastare. Att en del folk retar sig på hans sätt — han verkar ibland ganska dumdryg — är dessutom ingenting att fästa avseende vid, de som känner honom närmare anser honom som en rejäl karl. Han skall döknas efter sina gärningar.

Arvet från Wigforss har inte blivit mycket lättare under Skölds tid, konstaterar Upsala Nya Tidning (fp):

Den märkligaste upplevelsen för hr Sträng blir närmast att han får ansvaret för den penning- och finanspolitiska apparat, som berett honom så stora bekymmer i egenskap av bostadsminister. Om någon spänning varit aktuell beträffande regeringens aktuella ekonomiska politik, så är det mellan finansdepartementets-riksbankens krav på generellt åtstramande kreditpolitik och socialdepartementets-bostadsstyrelsens krav på undantagsförmåner för bostadsbyggandet. Man tar nog inte miste om man räknar med att bland hr Strings första åtgärnden blir en förduppning av samtalen med statssekreterare Westerlind i finansdepartementet och riksbankschefen Ashrink om vad som kan göras för att öka bostadsbyggnadskrediterna. Han lär få beskedet att om inte spararndet kan ökas får han göra som Sköld: ta en ny "engångsinflation".

Det har mycket ofta varit en kraftig distans mellan hr Sköld och LO, påpekar Expressen (fp):

Detta har bl. a. visat sig under rikdagsdebatterna, även om hr Erlander försökt skyla över meningsskiljaktigheterna genom enstaka betyganden om samstämmigheten i frågor. Praktexempel på sådana åsiktsbrytningar lämnades senast under vårriksdagen.

Det är också känt att man på fackföreningshåll i viss mån anser hr Sköld vara en förkrukad politisk kraft som regeringsledamot. Atmosfären på en del håll inom LO-förbunden ser man av allt att döma gärna att hr Sköld lämnar regeringen. Hans sorti tror man skall verka välgörande inför nästa val. Hr Sträng däremot får med sig i ränseln en ganska betydande goodwill, vilken kan förvärvat som socialminister. Det blir ju lätt så att den som lagar till sociala förmåner blir populär, medan dem som skall se till finansiering av dessa förmåner blir impopulär. Med hr Sträng som finansminister bör det sålunda finnas förutsättningar att regeringen drar mera jämnt med LO och fackförbunden.

Vilka kvalifikationer hr Sträng har för finansministerposten är en väl bevarad hemlighet mellan honom och hr Erlander, skriver Göteborgs-Posten (fp):

De uttalanden han gjort i ekonomiska och finansiella frågor tyda på okunnighet om finansiella sammanhang. Man brukar säga att den Gud ger ett ämbete, skänker han också förmåga. I fallet Sträng berättas en stor insats av Vår Herre. Hans placering på finansministerposten stärker inte förtroendet för den svenska finanspolitiken.

Det var inte så många år sedan hr Sträng i ett tal i Uppsala — ett valår — förklarade att om socialdemokraterna segrade, skulle storfinansen placeras i "luftfomt rum". Vi får se om kexigheten sitter i eller om han helt enkelt intar hr Skölds ledige plats i torsdagsklubben.

Ta ledigt från mässan en stund!
Ring 34 02 00 och provkör
Chevrolet
Välj själv motor, modell och färger
för den Chevrolet
som passar Ert lynne och Er körstil bäst.
MOTORAMI
i Stockholm AB
Auktoriserad återförsäljare för
Aktiehallen Stockholm
Atlasvarvet 1
Kungsgatan 5
Stockholm
Torekällgatan 15
Södermalm
GENERAL MOTORS NORDISKA A. B. STOCKHOLM

Interzonala turneringen i Göteborg

Deltagare	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
1 Petrosian	—	½	½	½	½	½	½	½	1	½	½	½									
2 Kezes	½	—	1	½	½	0	1	½	½	1	1										½
3 Spasskij	½	0	—	½	1	½	0	1	1	0											1
4 Geller	½	½	½	—	0	½	0	1											1	½	½
5 Hlivitskij	½	½	0	1	—	½	½	½										1	½	½	½
6 Bronstein	½	1	½	1	½	—	½										1	½	1	½	1
7 Pachman	½	0	1	½	½	½	—									½	½	½	½	0	½
8 Bahar	½	½	0	1	½			—								½	½	½	½	0	½
9 Medina	0	½	0	0					—							1	0	½	½	½	0
10 Bisguier	½	0	1							—						½	0	½	0	½	1
11 Panno	½	0									—	½	1	½	½	½	½	½	1	½	1
12 Pilnik	½										½	—	½	½	1	½	½	½	½	1	½
13 Najdorf											0	½	—	0	½	½	½	½	1	0	1
14 Guimard											½	½	1	—	1	0	1	½	0	1	½
15 Euderer												½	1	½	½	0	1	0	—	1	1
16 Filip							½	½	½	½	½	½	½	½	0	1	0	—	½	1	
17 Ståhlberg						0	½	½	½	½	½	½	½	½	1	½	½	½	—		
18 Uusicker					0	0	½	½	½	½	0	½	½	1	0	0	½	—			
19 Rilwa					1	0	0	½	½	½	½	0	½	0	1	0	½				
20 Szabo				½	½	½	½	½	½	½	1	½	0	½	0	½					
21 Donner			½	0	½	½	0	½	0	1	0	0	0	0							

Sovjets champion vann förlustparti

Samtliga avbrutna partier i den stora schacktävlingen i Göteborg färdigspelades på lördagen och lämnade i de flesta fall väntade resultat. Sovjets champion Geller lyckades emellertid vinna en förlorad ställning mot Medina, Venezuela.

Medina hade vinnställning 4—5 drag före tidskontroll. Ledande Bronstein kunde inte utnyttja sin fördel mot Pachman, utan fick nöja sig med remi. Bronsteins längt avancerade fribonde lyckades tjecken stoppa. Szabo fick något tursamt remi mot Guimard. Den senare vann mot Ståhlberg, Pilnik mot Donner, Bisguier mot Sysatkij samt Bahar mot Geller. Partiet Petrosian—Pilnik slutade remi.

På måndag spelar Ståhlberg mot Pachman och på tisdag fortsätter tävlingen med 10:e ronden.

Poängställning: Bronstein 8½, Panno 8, Pudercr 7½, Keres och Pilnik 7, Hlivitskij 6½, Filip, Petrosian, Bahar, Sysatkij och Szabo 6, Pachman 5½ (1), Guimard 5½, Bisguier, Geller och Najdorf 5, Silwa 4½, Ståhlberg 4 (1), Uusicker 4, Donner och Medina 3 poäng.

DAGENS NYHETER
TIDNINGSGATAN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för riksområde: 22 40 20
Telegramadress: *Dagenshetor*
Postgiro 4 1050 (för annonser)
nummer 4 1057 (för prenumeration)
Chefredaktör: Herbert Tingsten
(träffas närmast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: *Leif Ahlberg*
Redaktionschef och ansvarig utgivare: *Sten Hedman*
Dagens Nyheters Aktiebolags Verkst. direktör: *Helge Hellberg*
PRENUMERATIONSPRISER
A = Stockholms-upplagan
B = Stor-Stockholms Övriga Södermanlands landet
Månad ..... kr. 6:75 6:25
Kvartal ..... kr. 19:75 18:25
Halvår ..... kr. 39:— 36:—
ANNONSPRISLISTA
daterad 15 1/53 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1955

Trängt i Norrtäljeskola

Lokalbristen vid samreskolan i Norrtälje blir värre och värre. Elevantalet har under de senaste fem åren nästan fyrdubblats och den ursprungliga lärovärksbygganden räcker inte på längt när till för de nästan 400 eleverna. F. n. ges undervisning på fyra olika ställen och något lärovärk med gymnasium lär inte respigarna få än på en tid. (DN, Norrtälje.)

AB STRÄNGBETONG använder VIBRO vibratorer vid sin tillverkning

Vid tillverkning av betongbalkar m. m. fordras den högsta kvalitet, när det gäller betongen och dess bearbetning. AB Strängbetong i Stockholm använder VIBRO motorvibratorer, kompletterade med VIBRO stavvibratorer vid denna tillverkning.
Framställningsförfarandena ha därigenom kunnat hållas nere, genom att mindre arbetskraft erfordras.
Genom att man monterat ett par motorvibratorer på betongformen, har man underlättat framspaningen av betongen till formen, och på så sätt försäkrat sig om en kontinuerlig drift.
Har Ni problem vid betongarbetsanställningen? Rådgör med vår tekniska service!

A-B VIBRO-VERKEN
Stockholm 3. Tel. 23 54 30 - Göteborg. Tel. 116 254 - Malmö. Tel. 36 516
Sundsvall. Tel. 562 23
Specialfirmorn för vibrationsteknik

DUBBELT så BILLIGT
kan Ni nu köpa
obetydligt felvävda* WILTON och AXMINSTER

Nu kan Ni under några dagar köpa engelska helyllemattor av förnämsta kvalitet till halva ordinarie priset.

* Mattorna har obetydliga felaktigheter i den orientaliska mönsterteckningen, men detta har naturligtvis ingen inverkan på slitstyrkan.

Kom in och se dem, gå på dem — och köp dem sedan för halva priset.

50%

WILTON		AXMINSTER	
90/180 cm	81:—	90/180 cm	50:—
138/200 „	140:—	118/183 „	67:—
138/230 „	160:—	170/240 „	126:—
183/274 „	250:—	183/274 „	154:—
205/274 „	280:—	200/300 „	184:—
200/300 „	300:—	230/275 „	195:—
230/275 „	316:—	230/320 „	225:—
265/315 „	324:—	274/366 „	308:—
230/320 „	368:—		
250/350 „	437:—		
274/366 „	498:—		

Sveriges största specialaffär i mattor

RINGSTRÖM & KHAN
Sveavägen 32 — Stockholm C — Telefon 23 11 55

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.